



# OPORTUNITATEA ȘI NECESITATEA COMUNICĂRII STRATEGICE ÎN CONTEXTUL EXTINDERII ȘI DIVERSIFICĂRII FENOMENULUI HIBRID

*Cdor. Bogdan ȚUȚUIANU\**

*În era internetului, a tehnologiei din ce în ce mai avansate și a mediului informațional omniprezent și imens exploatat, comunicarea în domeniul securității și apărării a căpătat o importanță deosebită. Într-o perioadă a extinderii și diversificării fenomenului hibrid, a unei competiții geopolitice asertive, bazate în largă măsură pe orice metode și mijloace menite să asigure îndeplinirea intereselor statale proprii, se constată utilizarea media și a rețelelor de socializare mai mult ca oricând pentru influențarea și chiar manipularea opiniei publice menite să schimbe percepții, să inducă în eroare, să polarizeze și să dividă. Astfel, a apărut necesitatea conceptului de comunicare strategică, dezvoltat în lumea occidentală, inclusiv la nivelul Alianței Nord Atlantice, pentru a sprijini realizarea obiectivelor de securitate ale Alianței și ale Statelor Membre. Articolul de față se dorește o pledoarie pentru acordarea unei importanțe sporite la nivel militar și politic comunicării strategice, în contextul extinderii și diversificării fenomenului hibrid ca realitate care trebuie revelată și contracarată la adversari și folosită pentru atingerea propriilor scopuri.*

**Cuvinte-cheie:** *Comunicare Strategică; informație; hibriditate; dezinformare; mediu informațional.*

---

*\* Comandor Bogdan ȚUȚUIANU este doctorand în domeniul Științe militare în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București.  
E-mail: bogdan\_tutuianu@yahoo.com*



## Introducere

Ca urmare a unei serii de evenimente larg mediatizate în 2021, cu o considerabilă importanță și impact strategic, cum ar fi Summitul G7, Summitul NATO și Summitul bilateral al președinților Statelor Unite și Federației Ruse, se poate considera că, la momentul actual, comunicarea strategică, pe care o vom numi în continuare StratCom, împreună cu toate instrumentele folosite pentru redarea mesajelor, ideile adoptate și faptele folosite drept argumente sunt aspecte de maximă relevanță. În domeniul securității și apărării, comunicarea este deosebit de importantă nu numai pentru a asigura buna funcționare și coordonare a tuturor factorilor implicați, ci și pentru a transmite în mod adecvat justificarea acțiunilor întreprinse și efectele acestora la nivel general. După cum spunea Amiralul James Stavridis, „pentru o comunicare eficientă, este nevoie ca liderii unei organizații să-și asume de la început și până la sfârșit responsabilitatea cu privire la modul în care ideile și deciziile sunt formulate și transmise opiniei publice” (Stavridis 2007, 4).

Definiția comunicării strategice și implicațiile acesteia pentru lumea politico-militară sunt în continuare subiecte de dezbatere. Ceea ce este clar, însă, după cum se subliniază în lucrarea extrem de documentată a lui Christopher Paul, este că „percepțiile și modul de înțelegere a imaginilor, politicilor și acțiunilor contează foarte mult, iar succesul multor măsuri depinde de sprijinul pe care îl primesc de la diferite părți ale populației (atât din interiorul, cât și din exteriorul țării) și că percepțiile sunt influențate și de ceea ce faci și de ceea ce spui” (Paul 2011, 1). La nivel pur militar, tot Amiralul Stavridis spunea că „în contextul securității naționale, un lider poate spori efectele planificării operaționale și de politici, dacă se asigură că aspectele legate de comunicare a planificării sunt avute în vedere chiar de la început. Dacă planurile sunt făcute în acest mod, atunci este foarte probabil ca procesul de comunicare asociat cu ele să aibă efecte cu adevărat strategice” (Stavridis 2007, 7).

Pe de altă parte, în era extinderii și diversificării fenomenului hibrid, a unor abordări care sunt departe de a fi tradiționale sau convenționale și a unei competiții asertive între state, bazate pe influență, relevanța și rolul StratCom capătă dimensiuni și mai însemnate pentru a construi încrederea și sprijinul publicului propriu, pentru a diminua efectele StratCom folosite de adversar și pentru a-l descuraja pe acesta să întreprindă acțiuni de orice natură împotriva intereselor proprii.

*Scopul prezentei lucrări este acela de a aduce clarificări asupra complexității procesului de comunicare strategică și de a stabili dacă utilizarea și exploatarea sa intensivă sunt justificate. Astfel, vom verifica în același timp, ipoteza de cercetare conform căreia în contextul geopolitic și militar curent, StratCom este legat de procesul curent de hibridizare și prin urmare are un rol primordial în contracararea efectelor fenomenului hibrid. În analiza întreprinsă se va descrie succint ce se înțelege prin hibriditate, accentuând legătura dintre fenomenul hibrid și*



domeniul informațional, după care se va realiza o prezentare a importanței și rolului StratCom în acest context. Metodele de cercetare folosite în acest demers sunt cele asociate cu cercetarea exploratorie calitativă, mai precis metoda descriptivă, aceea a detalierii unor concepte și fenomene curente și metoda analizei de conținut, menită să realizeze conexiunile între acestea pentru a genera concluziile care se impun. La baza cercetării stau o multitudine de documente capitale în acest domeniu, sub forma unor rapoarte și studii axate pe StratCom și chestiunea hibridității.

De asemenea, de la început, trebuie să precizăm că toate ideile, opiniile și concluziile exprimate în acest articol aparțin autorului, reprezentând o abordare și o analiză pur personale, și nu reflectă în niciun fel punctele de vedere sau pozițiile oficiale adoptate de autorități naționale sau entități organizaționale.

### **1. Legătura intrinsecă dintre hibriditate și mediul informațional**

Considerăm esențial să tratăm, pe scurt, chestiunea contextului hibrid invocat în titlul lucrării, dat fiind că, în ultima perioadă, hibriditatea a devenit din ce în ce mai prezentă în spațiul de dezbatere publică și din ce în ce mai vizibilă în foarte multe domenii. De asemenea, această parte a articolului poate fi văzută ca pas preliminar, pregătind terenul pentru a reliefa legătura dintre mediul informațional și *hibriditate*, înțelesă ca o combinație de amenințări convenționale și nonconvenționale care creează un tip „mutant” de amenințare, dificil de contracarat. Ulterior, ne vom folosi de aceste argumente și în încercarea noastră de a elucida rolul specific jucat de StratCom în acest context hibrid.

Potrivit unei lucrări de cercetare dedicate acestui subiect, întocmită de NATO Strategic Communications Centre of Excellence, cunoscut drept NATO StratCom COE, amenințările hibride sunt considerate adevărate „pârghii de influență” (Aday, și alții 2019, 23), respectiv „activități de informare sau influențare” (Aday, și alții 2019, 23), care pot fi descifrate drept eforturile de influențare ale agresorului hibrid, pe deplin responsabil pentru ceea ce face cu victima sa în domeniul informațional pe care îl transformă într-un adevărat câmp de luptă al agresiunii hibride.

Pentru a înțelege clar mecanismul hibrid folosit de agresorii menționați mai sus împotriva țintelor stabilite și interconectarea inerentă a acestuia cu domeniul informațional, trebuie să ne referim acum la o altă resursă valoroasă legată de un cadru de colaborare dintre NATO și un grup format din diverse națiuni și organizații, care printre alte arii de interes s-a concentrat inclusiv asupra înțelegerii și contracarării hibridității. Unul dintre produsele rezultate în cadrul proiectului *Multinational Capability Development Campaign/Countering Hybrid Warfare (MCDC/CHW)* descrie războiul hibrid drept „utilizarea sincronizată a mai multor instrumente de putere adaptate vulnerabilităților specifice asupra întregului spectru de funcții societale pentru obținerea unor efecte sinergice” (Cullen și Reichborn-



Kjennerud 2017, 8). Descrierea cuprinzătoare a fenomenului hibrid include, printre alte instrumente de putere, pe cel informațional (Cullen și Reichborn-Kjennerud 2017, 9). Mai mult, aceeași lucrare de referință subliniază faptul că agresorul hibrid acționează prin exploatarea acelor vulnerabilități ale statului țintă „din întregul spectru politic, militar, social, informațional și de infrastructură (PMESII)” (Cullen și Reichborn-Kjennerud 2017, 4). Se observă, deci, că pe lângă alte vulnerabilități țintite, incluse în această gamă PMESII, apare din nou și dimensiunea informațională.

Potrivit documentului denumit „NATO 2030 Initiative”, mediul de securitate actual este caracterizat de „relansarea competiției geopolitice” (NATO 2020a, 16) care a venit la pachet cu „o proliferare a atacurilor hibride” (NATO 2020a, 17). În conținutul comunicatului (NATO 2021), emis în urma celui mai recent Summit NATO din 2021 de la Bruxelles, fenomenul hibrid este menționat în mod repetat – chiar de cincisprezece ori – în diverse contexte, sub forma unor sintagme expresive gravitând în jurul cuvântului *hibrid*. Astfel, hibriditatea este de fapt redată ca o combinație a acelor sintagme care includ cuvântul *hibrid*, după cum urmează: *acțiuni hibride*, *activități hibride*, *amenințări hibride*, *campanii hibride*, *război hibrid* și *provocări hibride* (NATO 2021). Dacă facem legătura dintre cel mai recent summit NATO și cel de dinaintea lui, organizat, de asemenea, la Bruxelles, vom obține mai mult decât un pas înapoi în timp, și anume o oportunitate de a explica ceea ce se găsește dincolo de aceste sintagme. În declarația semnată în cadrul Summitului NATO din 2018, din Bruxelles, activitățile hibride erau înfățișate drept instrumente provocatoare folosite în mod nediscriminatoriu de actori statali și nonstatali pentru a „crea ambiguitate și a estompa granițele dintre pace, criză și conflict” (NATO 2018). Aceasta poate fi văzută drept o uvertură la dinamica de securitate actuală care rezzonează pe deplin cu imaginea ilustrată de raportul anual al Secretarului General NATO, emis în 2020. Astfel, mediul de securitate și situația actuală sunt descrise drept „o lume marcată de nesiguranță crescândă la nivel global, amenințări cibernetice și hibride din ce în ce mai sofisticate și schimbări tehnologice exponențiale, care transformă rapid modul în care sunt purtate războaiele” (NATO 2020b, 10).

Pe de altă parte, revenind la legătura dintre hibriditate și mediul informațional, trebuie subliniat că aceleași atacuri hibride au avut efecte de erodare, subminare, divizare și slăbire care au afectat coeziunea socială prin „dezinformare și subversiune” (NATO 2020a, 64), printre alte instrumente hibride. Din câte se pare, acest lucru este posibil de vreme ce „informația reprezintă acum un domeniu al competiției” (NATO 2020a, 48), iar „mediul informațional este puternic afectat de informații false, dezinformare și inducere în eroare” (NATO 2020a, 48). Parafrazând vorbele Secretarului General NATO actual, Jens Stoltenberg, care a descris hibriditatea drept o „reflexie întunecată” (NATO 2015) destabilizatoare, a eforturilor stabilizatoare ale Alianței, dezinformarea poate fi descrisă drept o reflexie



întunecată a realității, un tip de comunicare intenționat, chiar diabolic, folosită pentru a distorsiona realitatea și a atinge astfel scopurile de influențare a opiniei publice. Un exemplu concret în acest sens este declarația aceluiași Jens Stoltenberg, care spunea că în contextul pandemiei de coronavirus au existat tentative din partea Moscovei și Beijingului de a submina coeziunea Alianței descriind în mod malițios, neadevărat, starea de fapt și relațiile dintre Statele Membre, ca și capacitatea de a-și acorda ajutor reciproc pentru a contracara efectele pandemiei și a salva vieți. Dimpotrivă, Secretarul General NATO a accentuat existența cooperării extinse la nivelul Alianței, cu privire la asigurarea suportului medical și transportului pacienților, inclusiv pe calea aerului (Joswiak 2020).

Problema poate deveni cu atât mai stringentă și serioasă, cu cât aceste activități de influențare sunt desfășurate într-o manieră susținut agresivă. În acest context hibrid, actorul principal, cel care desfășoară acțiunea, deci este responsabil pentru inițierea, aplicarea, amplificarea și perpetuarea presiunii de natură hibridă, este direct ori indirect implicat în acțiuni care țin de această comunicare cu efecte negative. Desigur, ținta reprezintă destinatarul involuntar al acestui tip de comunicare nejustificată și lipsită de veridicitate, complet lipsită de noțiuni precum obiectivitatea sau integritatea.

Transformările exponențiale care au loc în domeniul tehnologic au jucat de asemenea un rol însemnat. „Evoluția tehnologiei sugerează că un portofoliu întreg de pericole de natură hibridă se vor extinde cu maximă rapiditate” (Ondrejcsák și (Eds.) 2019, 212), iar această predicție pare cât se poate de exactă, cel puțin în mediul informațional. Dincolo de mijloacele tradiționale ori specializate, cum ar fi media, transmiterea informațiilor se face prin noi mijloace și metode. Practic, totul a devenit posibil datorită progresului rapid și inovațiilor din domeniul tehnologic. Folosirea datelor personale ale celor care utilizează într-un mod sau altul mediul online și utilizarea inteligenței artificiale conduc ușor la personalizarea conținutului digital la care sunt expuși oamenii potrivit intereselor, sensibilităților sau vulnerabilităților lor (Kreps 2020). Cu siguranță, într-o eră a hipertehnologizării, comunicarea se desfășoară într-un mod mai nou, mai rapid, mai inteligent, indiferent de limba folosită, stilurile și formatele utilizate, circumstanțele și contextele concrete ori mijloacele specifice folosite pentru aceasta. Prin exploatarea acestor metamorfoze spectaculoase și transformări rapide, comunicarea însăși, indiferent de transmițător și receptor, sau audiența țintă, s-a lansat într-o eră nouă și un mediu informațional nou. Datorită inovațiilor tehnologice, comunicarea a devenit o realitate oferită aproape instantaneu, cu informații transmise în timp real peste tot, fără granițe ori alte limitări fizice. A apărut chiar și ideea așa-ziselor strategii de comunicare de tip gherilă, construite după principiile războiului de gherilă, duse la bun sfârșit și servind anumite scopuri datorită acestor dezvoltări tehnologice, social media și platformelor de comunicare și socializare (Nothhaft și Schölzel 2015, 18). Astfel,



„scopul comunicării de gherilă nu este acela de a câștiga, ci acela de a introduce modalități neregulate de comunicare pentru a schimba chiar regulile și normele comunicării” (Holtzhausen, Fullerton, și alții 2021, 55).

Consecințele au fost amestecate, acestea fiind atât pozitive, cât și negative. În acest nou tip de domeniu informațional, interrelaționarea și comunicarea virtuală între oameni, bazate pe interconectivitatea diverselor tipuri de dispozitive smart au căpătat dimensiuni uriașe, la fel ca și crearea curentelor de opinie facilitate și încurajate de platformele de socializare. La început, nivelul așteptărilor a fost foarte ridicat și totul părea extrem de încurajator de vreme ce „prima perioadă a internetului promitea o utopie a cunoașterii, în care oamenii puteau face schimb de idei în mod liber și contempla alte puncte de vedere” (Grimes 2017). Cu toate acestea, se pare că există diferențe majore între ideile vehiculate în perioada sa de pionierat și realitatea curentă fiindcă, dincolo de socializarea și schimbul de idei anticipate, social media a devenit și o sursă primară de informații pentru din ce în ce mai mulți oameni. Ceea ce ajunge însă la majoritatea este un amestec de știri aparent verificate, formate din diferite perspective, opinii, credințe, gânduri, judecăți și idei mai mult sau mai puțin justificate (Grimes 2017). În plus, „zvonorile și bârfele” (Grimes 2017) s-au infiltrat peste tot, s-au transformat în rutină și au devenit parte a acestei noi realități, descrescând dramatic și chiar opacizând abilitatea unora de a distinge între informații solide, verificate, bazate pe fapte și opinii, gânduri, puncte de vedere legate de aceeași informație, având ca rezultat producerea așa-numitelor „camere de rezonanță” și „bule online” (Grimes 2017). Astfel, rețelele sociale și serviciile de mesagerie răspândite în spațiul virtual au dat naștere unui mediu favorabil pentru generarea și sporirea fenomenului dezinformării. Faptul nu este o simplă opinie, ci o certitudine, având în vedere că acestea au fost deja clasificate și etichetate drept „mijloace importante de răspândire a dezinformării” (European Commission 2018, 4). De asemenea, după cum se arată în NATO 2030 Initiative, existența acestor platforme a devenit un factor multiplicator al conceptului consacrat anterior, adică acela de *reflexie întunecată a realității* și informației, de vreme ce „dezinformarea, propaganda și folosirea de informații false sunt cu atât mai periculoase în vremea dezvoltării tehnologice rapide” (NATO 2020a, 64).

Prin urmare, în context hibrid, atât din prisma actorului hibrid, cât și a victimei sale, domeniul informațional are o mare însemnătate. Imaginea de ansamblu poate deveni și mai clară dacă modul de a privi domeniul informațional ar fi aliniat cu cel oferit de StratCom COE, respectiv ca un fel de spațiu tridimensional. Cea dintâi, *dimensiunea cognitivă*, este cea „în care oamenii gândesc, înțeleg și decid” (Aday, și alții 2019, 9). A doua, *dimensiunea fizică* este creată de „fapte, cunoștințe și date” (Aday, și alții 2019, 9). A treia, extrem de relevantă în context, este *dimensiunea informațională* constând din „indivizi, organizații și infrastructură” (Aday, și alții 2019, 9). Aceste dimensiuni reușesc să asigure nivelul dorit de înțelegere a





interacțiunii dintre diferiți jucători din domeniu, felul de a privi și a percepe ce se petrece în jurul lor și modalitatea de a lua decizii în concordanță cu deducțiile respective. Aceasta, cu alte cuvinte, este echivalentul obligației și responsabilității principale ale StratCom, de a ști, a înțelege și a evalua acest spațiu multidimensional. Nu numai agresiunea hibridă se bazează pe o exploatare și sincronizare integrate ale tuturor instrumentelor de putere, inclusiv a celei informaționale. Conform StratCom COE, așa se întâmplă și cu StratCom care se bazează pe un efort „colectiv și integrat” (Aday, și alții 2019, 22), un efort care implică toate autoritățile guvernamentale relevante, un efort inclusiv care are aceeași fundație, și anume înțelegerea mediului informațional.

Toate aceste aspecte trebuie luate în considerare în constituirea virtuală a unui set de *instrumente* menite să contracareze multitudinea de acțiuni ostile sincronizate, corespunzătoare fiecărui instrument de putere al agresorului hibrid. La un loc, aceste instrumente de influențare directă sau indirectă produc o mare varietate de efecte în toate dimensiunile mediului informațional. Actorii asimetrici [...] desfășoară acțiuni menite a crea efecte informaționale în loc de a încerca să câștige lupte la nivel tactic. Câmpul lor de bătaie este politic, iar strategia informațională este principala lor armă (Farwell 2012, 225). Astfel, percepția comună cu privire la contextul hibrid curent este aceea că, în bună măsură, competiția s-a mutat treptat în mediul informațional care a devenit unul contestat, aflat în permanentă dispută. Acesta este motivul pentru care există nevoia unei comunicări strategice care să „promoveze perceperea, înțelegerea și asimilarea implicațiilor informaționale și de comunicare pe care le au acțiunile și declarațiile oficiale și militare (Paul 2011, 54).

## 2. Relevanța StratCom

Cu privire la complexitatea și dimensiunea reală a tipului de comunicare aflat sub analiză, trebuie să pornim de la premisa că factorul uman este implicat, într-un fel sau altul, în fenomenul comunicării. Dintr-o perspectivă mult simplificată, comunicarea poate fi văzută ca o continuare a felului în care simțim, gândim, vedem și percepem alți oameni, lucruri, acțiuni și reacții, felul în care judecăm, clasificăm și categorisim toate acestea în legătură directă cu realitatea din jur. Prin comunicare, o parte însemnată a acestor gânduri și sentimente sunt traduse în imagini însoțite sau nu de cuvinte scrise sau vorbite într-o varietate de combinații, folosite în contexte publice și private. Acestea, ca „vehicule” purtătoare de sens, duc mai departe informația, în spațiul privat sau public spre „ținte” care vor face apoi exact același lucru. În momentul de față, sunt supuse studiului și dezbaterii o mulțime de elemente considerate mijloace și modalități eficiente de comunicare (Popp și Allison 2021).

În mod similar, trecând de la acest nivel de bază la unul mult mai înalt, la nivel de stat sau chiar de alianțe de state, de exemplu, această schemă de diseminare va



fi replicată, putând fi interpretată drept modalitate de transmitere și promovare a valorilor, a intereselor și a obiectivelor naționale de securitate ale regimului politic în funcție. Desigur, nivelul acesta de comunicare ar fi caracterizat de un grad mult mai înalt de formalizare și sofisticare, exploatând canalele diplomatice existente, agențiile media specializate și alte instituții de profil. Ar avea loc același schimb de informații, dar de data aceasta între două sau mai multe state, grupări de state, organizații și așa mai departe. În acest caz, implicarea factorului uman este una aparte, StratCom necesitând implicarea unei game extinse de politicieni, factori de decizie, manageri, specialiști, experți și practicieni în domeniu, indiferent de orientarea lor politică specifică, statut, poziție, afiliere, naționalitate, vârstă sau gen. Astfel, pentru Christopher Paul conceptul de comunicare strategică include toate „acțiunile coordonate, mesajele, imaginile și alte forme de semnalare sau implicare menite să informeze, influențeze sau să convingă anumite segmente de public pentru a susține obiectivele naționale” (Paul 2011, 3).

În același sens, potrivit unui document inclus în buletinul oficial al NATO StratCom COE, acest gen de comunicare are multiple fațete, un proces mixt, definit de complexitatea necesității de a produce și de a menține această realitate, precum și de a „repara” și a transforma această realitate (StratCom COE 2020, 23). Rafinând și ajustând realitatea pentru a servi unui anumit scop, rezultatul ar fi ajustarea moderată sau chiar schimbarea radicală a percepției generale a publicului cu privire la realitatea înconjurătoare. Astfel, informarea se poate transforma în dezinformare. Și pentru a sublinia adevăratul înțeles și dimensiune a dezinformării, se pot utiliza termenii folosiți în acest sens într-un plan de acțiune la nivelul UE, și anume „informații verificabile ca fiind false sau parțial eronate care sunt create, prezentate și diseminate pentru câștiguri economice sau pentru a înșela în mod intenționat opinia publică, putând aduce astfel daune serioase societății” (European Commission 2018, 1). Aceeași arie a dezinformării poate include deci, sau asocia, orice tip de acțiuni complementare, făcute cu bună știință, cum ar fi oferirea de informații trunchiate, inducerea în eroare și manipularea.

Simpla existență a acestui binom *informare – dezinformare* este suficient pentru apariția și folosirea în acest context a StratCom. În mod evident, este nevoie de reacția potrivită de expunere, de dezvăluire a dezinformării, de contracarare și combatere a tehnicilor respective ce „adesea fac parte din războiul hibrid” (European Commission 2018, 3). Cum noile mijloace și modalități din era comunicării s-au dezvoltat în același curent geopolitic, în cadrul competiției menționate anterior și în manifestările sale hibride asociate ulterior, această suprapunere și sincronizare au creat premisele unei proliferări mai rapide a unei forme contemporane de dezinformare. Totuși, conform lucrării menționate anterior, inclusă în publicația oficială a NATO StratCom COE, aceasta „nu e nici pe departe nouă” (StratCom COE 2020, 22), ci, dimpotrivă, un fenomen cu o istorie îndelungată. Același





document subliniază, în total acord cu titlul său, că ultimii zece ani au reprezentat „Lunga Decadă a Dezinformării” în care tendința aceasta de „manipulare de masă a informației” (StratCom COE 2020, 21) a crescut în mod constant. De asemenea, aceeași dezinformare este asociată cu o campanie consistentă de „bătălie informațională” (StratCom COE 2020, 23) sau „război informațional” (StratCom COE 2020, 24) care, la rândul său, este pe deplin aliniat cu abordarea și conceptualizarea StratCom făcute de agresorul hibrid, corespondentul abstract și echivalentul acestui concept des întâlnit în lumea occidentală.

La rândul său, potrivit viziunii NATO StratCom COE, StratCom este în mod interesant abordată simultan ca o „filozofie sau mentalitate” (Aday, și alții 2019, 10), un „proces” (Aday, și alții 2019, 10), și o „capabilitate” (Aday, și alții 2019, 10). Genul acesta de definiție se explică prin aceea că în StratCom totul face parte din actul comunicării și totul comunică prin sine însuși, indiferent dacă discutăm despre cuvinte specifice ori combinații de cuvinte, despre diferite fapte, performanțe, acțiuni, imagini, ilustrații, clipuri și filmulețe ori despre strategii, politici, planuri sau proiecte. Întreaga argumentație subliniază legătura dintre hibriditate și mediul informațional, respectiv paralelismul între comunicare, StratCom, dezinformare și război informațional, fiind menită să creeze fundația pentru a analiza rolul StratCom în actualul context.

Concluzia preliminară ce s-a putut deduce la capătul secțiunii anterioare este validată de realitate. În ultimii ani, mediul informațional a fost utilizat în mod susținut ca teren de joacă de agresorii hibridi, fie ei actori statali ori nu, fapt reflectat cu acuratețe în rapoartele regulat întocmite de cei avizați, literatura de specialitate, articolele dedicate și studiile de securitate. Astfel, exemple diverse pot fi aduse din numărul generos de publicații dezvoltate și publicate sub egida NATO StratCom COE, încă din 2014, primul an al existenței sale. Faptul este ușor de dovedit căci produsele rezultate în urma cercetărilor nu au nivel de clasificare, ci, dimpotrivă, sunt accesibile tuturor celor interesați, pe site-ul [www.stratcomcoe.org/publications](http://www.stratcomcoe.org/publications). Printre titlurile vehiculate există mai multe care fac referire la termeni și concepte ce țin de sfera hibridității, cum ar fi: *dezinformarea, propaganda, știrile false, manipularea, spălarea de informații (termen derivat după cel al spălării de bani), operații informaționale, prezentarea trunchiată sau evident distorsionată a unor fapte, război informațional, campanii informaționale etc.*

Toate acestea sunt cât se poate de evident legate de procesul de influențare ce se află în desfășurare și care poate fi ușor asociat cu ideea caracterului neconvențional al anumitor acțiuni. Acestea pot duce la modificarea felului în care oamenii gândesc și percep anumite lucruri și realități, la degradarea nivelului de înțelegere al acestora și, implicit, la influențarea modului lor de acțiune sau reacție. În acest context al hibridității perpetue ce pune în pericol, în general, stabilitatea și securitatea statelor vizate, vom încerca să clarificăm un aspect esențial generat de acest nivel de înțelegere a problemei: *Ce rol joacă StratCom în contextul amenințărilor hibride?*



### 3. Rolul jucat de StratCom în context hibrid

Pornind de la toate argumentele aduse mai sus, cel puțin teoretic, nu ar trebui să fie dificil de răspuns la întrebarea privind rolul jucat de StratCom în contextul hibrid actual. Astfel, putem aduce în discuție modul în care StratCom este descrisă într-un subcapitol al *NATO 2030 Initiative*, o subsecțiune intitulată sugestiv *Strategic Communications, Public Diplomacy, and Tackling Disinformation (Comunicare strategică, diplomatie publică și abordarea dezinformării)*. StratCom este prezentată drept „un instrument critic de descurajare și apărare” (NATO 2020a, 48). Termenii sunt utilizați clar și explicit, cel puțin din punctul de vedere al acestei lucrări, dar poate că definiția este ușor prea generală, putând fi completată de un aspect relevant legat de dezinformare, mai precis „comunicarea eficientă este esențială pentru contracararea și descurajarea dezinformării” ((European Commission 2018, 7). De asemenea, după cum s-a demonstrat, „unul dintre obiectivele pe termen lung ale comunicării strategice și diplomatiei publice este generarea și întreținerea credibilității” (Paul 2011, 50) în timp ce altul este „promovarea valorilor comune” (Paul 2011, 51).

Mai există ceva dincolo de legătura clară dintre StratCom și efortul de a aborda subiectul spinos al dezinformării. Ideea este susținută de o altă sursă credibilă, al doilea produs al proiectului MCDC/CHW axat preponderent asupra contracarării războiului hibrid. După cum s-a menționat, în cuprinsul său, *pe lângă capabilitate și credibilitate, comunicarea este accentuată ca fiind unul dintre pilonii efortului de descurajare a hibridității* (Monaghan, Cullen și Wegge 2019, 35). Această abordare rezonază cu definiția pomenită mai sus ce vorbește despre StratCom ca fiind un instrument de descurajare. Dincolo de acest aspect, orice cititor și/sau public interesat poate găsi rolul comunicării explicat în acest context ca „percepția și înțelegerea fenomenelor, cu dublu sens, care slujește stabilirii raporturilor costuri-beneficii de ambele părți” (Monaghan, Cullen și Wegge, 35). Potrivit mecanismului hibridității descris anterior, cele două părți invocate care trebuie să fie pe deplin conștiente de implicațiile acțiunilor lor sunt agresorul hibrid și ținta agresiunii hibride.

Așadar, în aceste condiții, în termenii descurajării acțiunilor hibride, trioul reprezentat de *capabilitate, comunicare și credibilitate* nu trebuie privit ca o simplă listă de deziderate. În viața reală, *acest trio trebuie materializat într-o serie de măsuri preemptive, proactive și reactive* care sunt interdependente, căci una fără cealaltă nu ar fi capabilă să ofere eficiența demersului și nici efectul dorit în descurajarea hibridității.

Capabilitățile specifice trebuie să poată acoperi toate funcțiile esențiale necesare contracarării hibridității într-o manieră oportună, cât se poate de devreme, cum ar fi *monitorizarea, detectarea, identificarea, dezvăluirea, atribuirea și respingerea oricăror acțiuni și activități hibride*. Aceste capabilități dau greutate demersului și sporesc hotărârea de a reacționa și de a riposta când competiția relansată și influența



căutată de hibriditate depășesc orice limită a suportabilității în statul țintă. Fără aceste capabilități menite să asigure detecția timpurie și intervenția oportună pentru contracararea amenințărilor hibride, indiferent de volumul comunicării implicate, cel mai probabil nu ar exista suficient cadru de credibilitate.

Pe de altă parte, dincolo de prezentarea și promovarea acestor capabilități specifice și a eficienței lor generale, mai există o fațetă a credibilității, și anume determinarea politică, disponibilitatea de a indica agresorul hibrid și de a-i dezvălui public acțiunile hibride. Și StratCom este implicată în ecuație, prin transmiterea de mesaje adecvate care să servească scopurilor proprii. Toate construcțiile lexicale și de imagine trebuie îndreptate spre motivarea, inițierea sau îmbunătățirea cooperării și coordonării, sporind nivelul de conștientizare, nivelul de alertă situațională și mai bună înțelegere a fenomenelor. Aceasta trebuie făcută într-o manieră sincronizată, coerentă, pentru ca publicul țintă să poată anticipa, să fie pregătit, implicat și pro-activ împotriva acțiunilor hibride. Toate energiile, eforturile și soluțiile materializate în acțiuni trebuie să se coaguleze și să se îndrepte convergent spre efectul dorit de descurajare.

Pe lângă faptul că generează credibilitate, chiar dacă este văzută în sine ca o chestiune de mentalitate specifică, StratCom reprezintă un instrument foarte util și o opțiune pentru schimbarea modului de a gândi al oamenilor, în general. Astfel, dincolo de implicarea voluntară și asumarea necondiționată a responsabilității, mai întâi de toate, este vorba despre continua adaptabilitate și flexibilitate pentru a ține pasul cu extinderea și diversificarea fenomenului hibrid. În mod ideal, ar apărea la cel mai înalt nivel, la nivelul de conducere al unei organizații și ar fi transmis și desfășurat întocmai până la nivelul tactic cel mai de jos. Rolul său este de a educa și informa publicul, dar, mai mult decât atât, cel mai eficient gen de comunicare strategică schimbă comportamente (Holtzhausen și (Eds.) 2015, 354).

De asemenea, StratCom are legătură cu schimbarea percepției tradiționale a noțiunii de amenințare. Relevând realitatea creată de acest tip de amenințări hibride, ar putea funcționa drept impuls real pentru coordonarea și integrarea tuturor actorilor relevanți în context. În format interagenției, interinstituțional, cooperarea și comunicarea pot deschide calea unei mai bune înțelegeri, suficientă pentru a sesiza și a construi imaginea de ansamblu, astfel încât să se obțină capacitatea de a gândi strategic și integrat. Astfel, instituțiile implicate în sistemul național de apărare ar ajunge la maturitatea operațională de a-și ajusta tacticile și metodele proprii în acest sens. Diseminarea informațiilor cu privire la amenințările hibride nu ar trebui în niciun caz să fie unidirecțională.

Dincolo de componenta de avertizare menită să facă pe toată lumea conștientă de prezența (dacă nu chiar omniprezența) acestui fenomen hibrid, există nevoia acută a încă unui aspect ce se poate realiza prin intermediul StratCom. Astfel, considerăm că este nevoie de o explicație elaborată, concentrată pe demistificarea hibridității. Ni se pare esențială din moment ce toată lumea ar trebui să înțeleagă că fenomenul hibrid



nu este o caracteristică neobișnuită a unui actor statal sau non-statal care țintește și acționează în mod rău-intenționat asupra unui domeniu de activitate, organizație sau stat. Prin acest proces de demistificare, amenințările hibride devin amenințări concrete care pot fi contracarate prin acțiuni concrete, traduse în anumite tactici și metode. De altfel, acesta este și al doilea dintre cele „Cinci principii pentru descurajarea agresorilor hibridi” (Holtzhausen și (Eds.) 2015, 40), așa cum se subliniază în al doilea produs MCDC/CHW, exprimând aceeași idee în domeniul maritim: „agresorii hibridi pot fi descurajați” (Holtzhausen și (Eds.) 2015, 41). Cu o nouă mentalitate, astfel modificată și adaptată la noua realitate, acest fapt va contribui la reducerea șanselor de transformare a acestei noi realități de tip hibrid într-o nouă normalitate și la descurajarea și oprirea oricărei alte interferențe hibride. Astfel, „comunicarea strategică și efectele sale confluențe cu cele concrete, acționale, ar trebui să stea pe picior de egalitate cu strategia militară” (Farwell 2012, 225).

Putem, prin urmare, sintetiza relevanța StratCom prin enumerarea obiectivelor detaliate mai sus: promovarea intereselor proprii, construirea unui nivel de percepție și înțelegere a politicilor și a acțiunilor proprii în rândul cetățenilor, dezvăluirea fenomenului hibrid la nivel de informație și contracararea efectelor acestuia și chiar descurajarea manifestărilor hibride ca atare.

### Concluzii

Considerăm că toate argumentele prezentate sunt suficiente pentru a confirma ipoteza de lucru de la care am pornit și anume că, în condițiile actuale de „hibridizare” extinsă și diversificată a mediului internațional, manifestată inclusiv prin dezinformări masive, cu consecințe severe, favorizate de hiperutilizarea mediului online, această nouă realitate îndeplinește toate premisele unei evoluții și mai sumbre, perpetuate departe în viitor, dacă relevanța, importanța și rolul StratCom sunt diminuate sau chiar ignorate. Într-un context hibrid, StratCom poate fi considerată extrem de relevantă, fiind în același timp o mentalitate, un proces și o capacitate cu semnificație aparte în domeniul informațional. Cu privire la beneficiile și efectele dorite, însă, StratCom se poate dovedi o sabie cu două tăișuri, căci este folosită fără îndoială și de agresorul hibrid, în cel puțin la fel de mare măsură. Indiferent de numele și formele sale de manifestare, dată fiind diversitatea publicului țintă, ar trebui prin urmare să acopere și audiența internă, și pe cea externă.

În același sens, StratCom poate fi văzută ca una dintre soluțiile mai puțin incisive, dar eficiente, pentru sporirea efectului de descurajare, ridicând nivelul de conștientizare a agresiunii hibride, prezentând și subliniind legitimitatea propriilor acțiuni și reacții, ca și proporționalitatea acestora și a intervențiilor. În orice context hibrid, StratCom este un instrument adecvat pentru combaterea



dezinformării și a influenței acesteia în mediul informațional. De asemenea, este un instrument potrivit pentru diseminarea mesajelor pozitive, mobilizatoare, cu privire la propriile capacități, pentru prezentarea și dovedirea nivelului de înțelegere a situației, a determinării de a acționa și reacționa pentru legitimitatea și credibilitatea demersurilor. În același timp, StratCom joacă un rol semnificativ în demistificarea fenomenului hibridității și întărirea ideii că nu este un joc cu final predeterminat, un rezultat care nu poate fi împiedicat sau schimbat în niciun fel, ci dimpotrivă, se poate acționa pentru contracararea efectelor sale.

StratCom trebuie percepută ca unul dintre ingredientele de bază pentru o formulă de succes a descurajării hibridității, reprezentând și o oportunitate, dar și o necesitate acută, mai ales în contextul curent al dinamicii de securitate. Rolul său este deosebit de relevant și poate crea condiții favorabile pentru opțiuni de prevenție mai potrivite și reacții prompte, esențiale pentru descurajarea și contracararea eficientă a hibridității, oriunde și în orice moment. Orice intenție posibilă de negare, ignorare sau diminuare a importanței comunicării strategice în contextul actual al extinderii și diversificării hibridității ar trebui privite de orice stat ca o problemă extrem de serioasă.

## **BIBLIOGRAFIE:**

- Aday, Sean, Măris Andžāns, Una Bērziņa-Čerenkova, și alții. 2019. „Hybrid Threats: a Strategic Communication Perspective.” 9-23. [https://stratcomcoe.org/pdfs/?file=/cuploads/pfiles/2nd\\_book\\_short\\_digi\\_pdf.pdf?zoom=page-fit](https://stratcomcoe.org/pdfs/?file=/cuploads/pfiles/2nd_book_short_digi_pdf.pdf?zoom=page-fit)
- Cullen, Patrick J., și Erik Reichborn-Kjennerud. 2017. „Understanding Hybrid Warfare.” 4-9. [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/647776/dar\\_mdcd\\_hybrid\\_warfare.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mdcd_hybrid_warfare.pdf)
- European Commission. 2018. *Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan against Disinformation*. Brussels, 5.12.2018 JOIN(2018) 36 final. [https://eeas.europa.eu/sites/default/files/action\\_plan\\_against\\_disinformation.pdf](https://eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf)
- Farwell, James P. 2012. *Persuasion and Power. The Art of Strategic Communication*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Grimes, David Robert. 2017. „Echo chambers are dangerous – we must try to break free of our online bubbles.” <https://www.theguardian.com/science/blog/2017/dec/04/echo-chambers-are-dangerous-we-must-try-to-break-free-of-our-online-bubbles>
- Holtzhausen, Derina, and Ansgar Zerfass (Eds.). 2015. *The Routledge Handbook of Strategic Communication*. London : Routledge. Taylor and Francis.
- Holtzhausen, Derina, Jami A. Fullerton, Bobbi Kay Lewis, and Danny Shipka. 2021. *Principles of Strategic Communication*. London: Routledge. Taylor and Francis.





- Joswiak, Rikard. 2020. „NATO Stoltenberg Blasts Chinese, Russian Disinformation About Coronavirus.” <https://www.rferl.org/a/nato-s-stoltenberg-blasts-chinese-russian-disinformation-about-coronavirus/30579874.html>
- Kreps, Sarah. 2020. „The Role of Technology in Online Misinformation.” *Foreign Policy*. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/06/The-role-of-technology-in-online-misinformation.pdf>
- Monaghan, Sean, Patrick Cullen, și Njord Wegge. 2019. „Countering hybrid warfare.” 35. [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/784299/concepts\\_mcdc\\_countering\\_hybrid\\_warfare.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/784299/concepts_mcdc_countering_hybrid_warfare.pdf)
- NATO. 2021. „Brussels Summit Communiqué, issued by Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021.” Press Release (2021) 086. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/news\\_185000.htm?selectedLocale=en](https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm?selectedLocale=en)
- NATO. 2018. „Brussels Summit Declaration, issued by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11-12 July 2018.” North Atlantic Treaty Organization. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_156624.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm)
- NATO. 2015. „Keynote speech, by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the opening of the NATO, Transformation Seminar.” 25 Mar. 2015 Last updated 19 May 2015. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions\\_118435.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_118435.htm)
- NATO. 2020a. *NATO 2030: United for a New Era. Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General*. 25 November 2020. [https://www.nato.int/nato\\_static\\_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf](https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf)
- NATO. 2020b. *The Secretary General's Annual Report 2020*. [https://www.nato.int/nato\\_static\\_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/sgar20-en.pdf#page=8](https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/sgar20-en.pdf#page=8)
- Nothhaft, H., și H. Schölzel. 2015. „(Re-)Reading Clausewitz: The strategy discourse and its implications for strategic communication.” În *The Routledge Handbook of Strategic Communication*, de D.R. Holtzhausen & A. Zarfass (Eds.). New York: Routledge.
- Ondrejcsák, Róbert, și Tyler H. Lippert (Eds.). 2019. *PANORAMA, NATO at 70: Outline of the Alliance Today and Tomorrow*. [https://www.stratpol.sk/wp-content/uploads/2019/12/panorama\\_2019\\_ebook.pdf](https://www.stratpol.sk/wp-content/uploads/2019/12/panorama_2019_ebook.pdf)
- Paul, Christopher. 2011. *Strategic Communication. Origins, Concepts and Current Debates*. Santa Barbara, California: Praeger.
- Popp, George, și Astorino-Courtois Allison. 2021. *Effective Communication. Lessons Learned from Those Outside the US Government and Military*. <https://nsiteam.com/effective-communication-lessons-learned-from-those-outside-the-us-government-and-military/>





Stavridis, James. G. 2007. „Strategic Communication and National Security.” *Joint Forces Quarterly*. 46(3). 4-7.

StratCom COE. 2020. „Defence Strategic Communications.” *The official journal of the NATO Strategic Communications Centre of Excellence*. Vol. 9. Autumn 2020. [https://stratcomcoe.org/pdfjs/?file=/cuploads/pfiles/full\\_journal\\_web\\_dsc\\_vol\\_9\\_jan2021-1.pdf?zoom=page-fit](https://stratcomcoe.org/pdfjs/?file=/cuploads/pfiles/full_journal_web_dsc_vol_9_jan2021-1.pdf?zoom=page-fit)